

RAPORT de Thomas Hammarberg
Comisar pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei
Ca urmare a vizitei în Republica Moldova din 25 - 28 aprilie 2009

Conținut

Sumar executiv

[I. Introducere](#)

[II. Persoane private de libertate de către poliție](#)

[III. Decese](#)

[IV. Problemele mass-media și relatarea posibilelor violări ale drepturilor omului.](#)

[V. Concluzii și recomandări](#)

[Anexă](#)

Sumar executiv

Comisarul Thomas Hammarberg și delegația sa au vizitat Moldova după două săptămâni și jumătate de la demonstrațiile post-electorale din 6-7 aprilie 2009. În centrul atenției Comisarului a fost problema tratamentului persoanelor reținute în legătură cu acele evenimente.

Majoritatea persoanelor intervievate de către delegația Comisarului, care au fost arestate în legătură cu demonstrațiile post-electorale din aprilie 2009, au afirmat că au fost bătute – unele dintre ele grav – de către colaboratorii de poliție. În mai multe cazuri, expertul medical care l-a însoțit pe Comisar a examinat direct urme corporale care corespundeau acelor afirmații. Mai mult decât atât, fișele medicale din instituțiile vizitate conțineau mențiuni cu privire la leziuni care corespundeau relatărilor persoanelor.

Comisarul a recomandat luarea unor măsuri decisive pentru a adopta și pune în aplicare o atitudine fermă de "toleranță zero" față de relele tratamente în întregul sistem de justiție penală. Procurorii, judecătorii, ofițerii de poliție de rang înalt și avocații ar trebui să fie atenți la afirmații sau urme de posibile rele tratamente, și trebuie să existe o examinare, înregistrare și raportare adecvată a leziunilor în locurile de detenție ale poliției.

Reprezentanții autorităților moldovenești au acceptat faptul că, în perioada următoare protestelor, poliția a abuzat de putere în privința persoanelor private de libertate și și-au exprimat intenția fermă de a depăși problema maltratării de către poliție. Comisarul a afirmat categoric că repetarea unor asemenea încălcări pe scară largă a dreptului fundamental de a nu fi supus relelor tratamente nu trebuie permisă în nici un caz și că trebuie făcute demersuri susținute ce ar urmări tragerea la răspundere a celor vinovați ori de câte ori se descoperă cazuri individuale de maltratare. Ministrul de Interne și Procurorul General l-au informat pe Comisar că au fost primite și examinate multe plângeri cu privire la rele tratamente și că investigarea cazurilor a fost inițiată din oficiu.

Expertul medical al Comisarului a examinat rapoartele de autopsie a celor trei cazuri de deces descoperite după evenimentele din aprilie și a făcut anumite constatări. Cu toate acestea, multe întrebări cu privire la aceste cazuri rămân încă fără răspuns. O investigație eficientă, aprofundată și cuprinzătoare este necesară pentru a elucida circumstanțele deceselor.

De asemenea, Comisarul a luat notă de îngrijorările exprimate în legătură cu problemele mass-media și relatările cu privire la posibilele încălcări ale drepturilor omului. El a subliniat că este necesar de a proteja libera exprimare și informare, inclusiv în situații de criză. Mass-media au un rol-cheie de a informa publicul despre evenimentele importante din societate, inclusiv acele care pot proiecta o lumină critică asupra autorităților. Un efort special trebuie să se facă pentru a încuraja un dialog constructiv și cooperarea dintre autorități și societatea civilă pe parcursul perioadelor de tensiune pentru a preveni și reduce la minimum prejudiciile.

Evenimentele violente din aprilie 2009 au fost un șoc pentru mulți moldoveni și au făcut obiectul unor interpretări conflictuale. Cu toate acestea, diverșii interlocutori ai Comisarului au fost unanimi în a

recunoaște că această perioadă va fi privită ca un capitol dificil pentru republică, unul care a constituit un pas înapoi de la anumite valori și drepturi fundamentale.

Stabilirea faptelor ar fi o contribuție la vindecarea traumei profunde suferite de poporul Moldovei ca urmare a evenimentelor din aprilie 2009 din Chișinău. Comisarul a recomandat efectuarea unor investigații aprofundate și cuprinzătoare a acelor evenimente. În afară de clarificarea problemelor referitoare la alegeri în sine, este esențial să fie investigate evoluțiile cursului demonstrațiilor, inclusiv actele de violență și măsurile eșuate de control a maselor. Trebuie să existe o reacție promptă la încălcările drepturilor omului, în special la numeroasele cazuri de maltratare de către poliție. Investigațiile trebuie să fie independente, imparțiale, transparente și percepute de oamenii din Moldova ca fiind credibile.

I. Introducere

1. Prezentul raport este întocmit ca urmare a vizitei Comisarului pentru Drepturile Omului în Republica Moldova în perioada 25 - 28 aprilie 2009.¹ Scopul vizitei a fost de a evalua situația drepturilor omului după demonstrațiile post-electorale de la începutul lunii aprilie 2009.

2. Alegerile parlamentare din Moldova, care au avut loc la 5 aprilie 2009, au fost urmate de demonstrații organizate în mai multe locuri din capitala Chișinău. Este de necontestat faptul că demonstrațiile în cauză au început pașnic (în data de 6 și dimineața zilei de 7 aprilie 2009). Cu toate acestea, a avut loc o izbucnire de violență în cea de a doua zi (7 aprilie) în jurul orei 13.

3. Comisarul a primit rapoarte conform cărora un număr mare de persoane, unele dintre care erau minori, au fost reținute de poliție în cadrul sau ca urmare a manifestărilor. Potrivit acestor rapoarte, poliția a utilizat excesiv forța în timpul efectuării reținerilor și a fost exprimată îngrijorarea privind maltratarea protestatarilor deținuți în locurile de detenție ale poliției. Mai mult decât atât, locul aflării unui număr mare de persoane era declarat a fi necunoscut. Au existat, de asemenea, rapoarte confirmate referitoare la faptul că trei persoane au fost găsite moarte la scurt timp după acele evenimente; cu toate acestea, circumstanțele acelor decese au fost obiectul unor controverse. O serie de plângeri au fost făcute, de asemenea, în ceea ce privește restricționarea mass-media și libera relatare a evenimentelor post-electorale.

4. Comisarul a decis să viziteze Moldova pentru a primi informații de primă mână de la diverse surse, în scopul de a obține o imagine exactă și completă a evenimentelor post-electorale și a implicațiilor acestora pentru drepturile omului. În timp ce s-au exprimat îngrijorări privind posibilele încălcări ale unei serii de drepturi diferite apărute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului - inclusiv libertatea de întrunire, dreptul la libertate și securitate, libertatea de exprimare și de informare - în centrul atenției Comisarului a fost problema tratamentului persoanelor deținute în legătură cu acele evenimente, în baza informațiilor deosebit de alarmante primite înainte de vizită.

5. Comisarul a avut consultări cu reprezentanți ai autorităților de stat din Republica Moldova, inclusiv viceprim-ministrul, Ministrul Afacerilor Externe, dl Andrei Stratan, Ministrul Afacerilor Interne, dl Gheorghe Papuc și cu Ministrul Justiției, dl Vitalie Pîrlig. De asemenea, el a avut o întrevvedere cu parlamentarul din partea Partidului Comuniștilor, dl Mark Tkaciuk și cu Procurorul General, dl Valeriu Gurbulea. Comisarul a vizitat instituția națională pentru drepturile omului - Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, și a purtat discuții cu avocații parlamentari (ombudsmanii). În plus, el a avut întâlniri cu membrii Consiliului Consultativ pentru Prevenirea Torturii (Mecanismul Național de Prevenire din cadrul UN OPCAT) precum și cu reprezentanți ai societății civile și mass-media. De asemenea, i-a avut ca interlocutori pe unii lideri ai partidelor de opoziție, primarul de Chișinău, dl Dorin Chirtoacă, liderul Partidului Liberal, dl Mihai Ghimpu și liderul Partidului Liberal Democrat, dl Vlad Filat.

6. Comisarul a intervievat diverse persoane care erau sau fuseseră private de libertate în legătură cu demonstrațiile și violențele post-electorale. Unele din ele au fost intervievate în Penitenciarul nr. 13. Comisarul a mai vizitat și Comisariatul General de Poliție unde au fost deținuți mulți dintre cei care au fost arestați în legătură cu demonstrațiile. Expertul medical care l-a însoțit pe Comisar a examinat numeroase fișe medicale de la poliție, închisoare și spitalul de urgență; de asemenea, el a vizitat Institutul de Medicină Legală și a examinat rapoartele de autopsie legate de cele trei decese.

7. Comisarul dorește sincer să mulțumească autorităților din Republica Moldova pentru excelența lor cooperare și asistența oferită pentru facilitarea efectuării vizitei într-un mod eficient și independent. El ar

dori de asemenea să-și exprime recunoștința tuturor interlocutorii pentru informațiile valoroase pe care le-au furnizat.

II. Persoane private de libertate de către poliție

8. În conformitate cu legislația Republicii Moldova, organele de drept pot să rețină persoane suspectate de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală pe o perioadă de maximum 72 ore. (Art. 11(4) al Codului de Procedură Penală din 2003); în cazul minorilor, limita este de 48 ore. Înainte de expirarea acestui termen, persoana trebuie să fie sau eliberată sau arestată preventiv. Decizia de a aplica măsura de arest preventiv trebuie să fie luată de un judecător de instrucție. În procedura administrativă, limita legală de reținere este de 3 ore.²

9. Republica Moldova este parte la majoritatea tratatelor internaționale care interzic tortura și relele tratamente. Interzicerea torturii este consfințită în Articolul 24, al. 2 din Constituția Republicii Moldova. Tortura este o faptă penală (art. 309, Codul Penal) care se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani și suspendarea din funcții oficiale pe o perioadă de 5 ani. Infracțiuni similare din Codul Penal includ excesul de putere (art. 328, Codul Penal). În plus, probele obținute prin violență sau amenințări sunt inadmisibile în instanțele judecătorești (art. 94, al. 1, Codul de Procedură Penală).

10. Ministrul de Interne l-a informat pe Comisar că 106 persoane au fost reținute după demonstrațiile din 6-7 aprilie 2009 fiind suspectate că au săvârșit fapte penale.³ Nouă dintre aceste persoane se aflau încă în stare de arest la data de 28 aprilie 2009 în Penitenciarul Nr. 13, instituție subordonată Ministerului Justiției. În plus, 216 persoane, inclusiv 10 femei tinere, au fost reținute sub acuzații administrative legate de evenimentele în cauză; toate aceste persoane au fost eliberate înainte de vizita Comisarului. Cel puțin 19 din totalul persoanelor arestate în urma demonstrațiilor erau minori.⁴

11. În baza informațiilor puse la dispoziția Comisarului, persoanele reținute în urma demonstrațiilor au fost aduse la una din următoarele instituții ale poliției din Chișinău: Comisariatul General de Poliție sau la comisaratele de sector din Centru, Botanica, Ciocana, Rîșcani și Buiucani. Persoanele care inițial au fost arestate în unul din comisaratele de sector au fost ulterior transferate la Izolatorul de Detenție Preventivă a Comisariatului General de Poliție. Din cauza numărului mare de persoane deținute în izolatoarele poliției din Chișinău, care depășea capacitatea acelor izolatoare, unii deținuți au fost plasați temporar în comisaratele de poliție din alte părți ale țării cum ar fi Drochia, Taraclia sau Vulcănești. 111 persoane au fost transferate de la comisaratele de poliție (subordonate Ministerului de Interne) la Penitenciarul Nr. 13 din Chișinău.

12. Comisarul nu a primit plângeri cu privire la tratamentul persoanelor din Penitenciarul Nr. 13. Însă majoritatea persoanelor intervievate de delegația Comisarului, care au fost reținute în legătură cu demonstrațiile post-electorale din aprilie 2009, au afirmat că au fost maltratate fizic de către colaboratorii de poliție. În majoritatea cazurilor, persoanele care au fost supuse la presupuse rele tratamente erau relativ tinere (sub 25 ani). După cum a observat și Procurorul General însuși, presupusele maltratări se refereau, în linii mari, la următoarele trei situații diferite: 1) la momentul reținerii; 2) la timpul transportării spre locul de detenție; și 3) la maltratarea în locul de detenție, inclusiv în timpul interogatoriilor cu scopul de a obține o mărturie.⁵

13. Presupusele maltratări fizice au inclus lovituri cu pumnii și picioarele, lovituri cu bastoane de cauciuc, băte de lemn, paturi de arme de foc sau alte obiecte contondente și dure. Anumite persoane au afirmat că relele tratamente la care au fost supuse au fost suficient de grave sau prelungite, astfel încât să le facă să-și piardă cunoștința cel puțin o dată și/sau au avut ca rezultat fracturi sau afecțiuni durabile ale sistemului nervos. Multe persoane, de asemenea, au afirmat că au fost amenințate cu violența fizică sau chiar cu execuția sumară, abuzate verbal, și/sau supuse tratamentului umilitor, un exemplu fiind percheziția corporală cu dezbrăcare a unor deținute de sex feminin, care, fiind goale, ar fi fost puse să facă genuflexiuni în mod repetat, în prezența colaboratorilor de sex masculin, pentru pretinsul scop de a verifica dacă nu ascund vreun obiect în interiorul corpului.⁶

14. Potrivit Ministrului de Justiție, din cele 111 persoane aduse la Penitenciarul Nr. 13, după o perioadă de private de libertate de către poliție, 28 de persoane au prezentat diferite grade de leziuni. Ministrul de Interne l-a informat pe Comisar că până în data de 28 aprilie 2009 au fost examinate 54 plângeri referitoare la rele tratamente. Procurorul General a indicat că la acea dată procuratura a primit 37 de

plângeri, iar în alte 30 de cazuri investigațiile au fost inițiate din oficiu. În plus, pe un caz a fost pornită urmărirea penală.

15. În mai multe cazuri, expertul medical care l-a însoțit pe Comisar a observat direct urme corporale care corespundeau cu acuzațiile de maltratare, deși trecuseră mai mult de două săptămâni de la momentul în care presupusa maltratare a avut loc. Mai mult decât atât, fișele studiate de expertul medical al Comisarului conțineau înregistrări de vătămări care corespundeau cu relatările despre maltratări fizice ale persoanelor care s-au aflat în custodia poliției. De exemplu, înregistrările de la Spitalul de Urgență din Chișinău au arătat că 115 persoane au solicitat îngrijiri medicale în perioada respectivă din cauza leziunilor suferite ca urmare a utilizării forței de către poliție. Dintre acestea, 24 au trebuit să fie spitalizate din cauza rănilor grave, inclusiv comotii cerebrale, contuzii ale rinichilor, fracturi ale membrelor sau coastelor și/sau multiple leziuni ale țesuturilor moi. Alineatele următoare conțin doar 6 exemple din multiplele cazuri de presupuse rele tratamente examinate de către Comisar și delegația sa.⁷

16. O persoană intervievată de Comisar și delegația sa a afirmat că a fost bătută în momentul reținerii sale pe data de 7 aprilie 2009 și, ulterior, în timpul detenției la Comisariatul General de Poliție, unde și-a pierdut cunoștința. Persoana a afirmat că a suferit multiple leziuni ca urmare a maltratării, inclusiv un deget fracturat de la o lovitură cu patul unui automat, și a fost călcat în picioare și lovit cu bocancii. El a mai afirmat că a fost amenințat de colaboratorii de poliție că va fi împușcat în cap dacă nu semnează o mărturie pregătită, și că violența fizică s-a intensificat după ce a cerut un avocat. Expertului medical al Comisarului i-au fost arătate fotografiile ale persoanei care ar fi fost făcute pe data de 10 aprilie, după eliberarea persoanei din arest. În imagini se văd multe echimoze, vânătăi și exorații (între 20 și 30) pe spatele persoanei, vânătăi pe ambele umere și pe brațul drept, vânătăi în jurul ochiului stâng, excoriații pe frunte și pe tâmpla dreaptă și inflamații pe mâna dreaptă cu fracturi ale oaselor degetelor. Persoana a fost internată la Spitalul de Urgență la 20 aprilie 2009, iar fișa medicală a acestuia indica faptul că el suferise o comotie cerebrală, contuzie la ceafă și torace, fractură a degetului arătător al mâinii drepte și contuzii la piciorul drept și ambele brațe. Când a fost examinată de expertul medical al Comisarului la 26 aprilie 2009, persoana în cauză încă prezenta urme de vânătăi de culoare gri-albăstruie deasupra ochiului stâng. În opinia expertului, toate acele leziuni corespund cu bătăile severe descrise de persoana în cauză.

17. Un Membru al Parlamentului a menționat că se afla în apropierea clădirii parlamentului atunci când, ca urmare a ceea ce pare să fi fost o altercație verbală, doi colaboratori de poliție au apucat-o de brațul stâng și l-au sucit, cauzându-i dureri acute. Potrivit relatărilor acestei doamne, polițiștii au târât-o de păr pe asfalt, iar unul din ei a lovit-o cu piciorul în fesa dreaptă, în timp ce celălalt a lovit-o în ceafă. Ea și-ar fi pierdut cunoștința și a fost aruncată la pământ de acei colaboratori de poliție. Femeia a fost internată la Spitalul de Urgență în perioada 9 – 24 aprilie, iar fișa ei medicală indica asupra faptului că avea o fractură a antebrăului stâng în zona articulației mâinii și că a suferit o comotie. Era, de asemenea, înregistrat că ea avea excoriații pe fesa dreaptă și pe regiunea lombară stângă și că avea dureri de cap post-traumatice.

18. O altă persoană care a fost reținută pe 7 aprilie a afirmat că a fost bătută în momentul reținerii și ulterior, după ce a fost dusă la Comisariatul de Poliție Centru. Pe drum de la mașina poliției spre clădirea comisariatului el ar fi fost pus să treacă printr-un "coridor" de polițiști care îl loveau cu pumnii și picioarele și cu bastoane de cauciuc.⁸ La 21 aprilie 2009 el a fost examinat de un medic care a constatat că avea nasul fracturat, și că a avut o comotie cerebrală și traumatisme ale sternului și coastelor.

19. O persoană care a fost adusă la Comisariatul General de Poliție la data de 7 aprilie 2009, a afirmat că a fost pusă să treacă printr-un "coridor" de aproximativ 30 de polițiști care au bătut-o, și că a fost bătută și în timpul interogatoriului și forțată să semneze un document pregătit pe care nu-l putea citi din cauza stării în care se afla. Persoana a afirmat că și-a pierdut cunoștința din cauza relexorului tratamentelor. La 11 aprilie 2009 el a mers la un spital din Cahul unde s-a constatat că avea o contuzie a unui rinichi cu sânge în urină. La 13 aprilie 2009, el a fost examinat de un medic legist care i-a eliberat un certificat care atesta hematoame mari pe partea dorsală a coapselor (femur). Expertului medical al Comisarului i-au fost arătate fotografiile făcute în acele zile care arată vânătăi pe o treime din suprafața părții dorsale a coapselor. Persoana, de asemenea, a fost spitalizată la 22 aprilie 2009 pentru traumatism craniocerebral. La data de 26 aprilie 2009, expertul Comisarului a examinat persoana și a observat vânătăi galben-verzui, de 15x15 cm, pe partea dorsală a ambelor coapse. În opinia expertului Comisarului, leziunile corespund cu afirmațiile persoanei precum că ar fi fost bătut sever cu două săptămâni înainte.

20. O persoană deținută în arest preventiv, care a fost intervievată de Comisar și delegația sa, s-a plâns că a fost bătută sever pe 8 și 9 aprilie 2009 în Comisariatul General de Poliție. În acea perioadă el și-ar fi

pierdut cunoștința de două ori. El a fost examinat de personalul medical din Penitenciarul Nr. 13 când a fost adus acolo la 15 aprilie 2009, și s-a constatat că suferise un traumatism craniocerebral, o comoție cerebrală, contuzie a țesuturilor moi ale capului, contuzie a toracelui stâng și a stomacului și dureri la rinichiul stâng. Leziunile erau suficient de grave pentru a necesita spitalizare pentru mai multe zile. La 27 aprilie 2009 el a fost examinat de expertul medical al Comisarului care a observat urme de leziuni pe picioare și mâini (câteva contuzii de 2 cm și cicatrice, de vechime de aproximativ două săptămâni). Persoana acuza în continuare dureri de cap, mâini și în zona lombară a spatelui.⁹

21. O altă persoană a afirmat că a fost bătută de un polițist într-un parc în seara zilei de 7 aprilie 2009. El a susținut că polițistul l-a lovit cu bastonul de cauciuc în cap, torace și brațul stâng astfel încât el nu mai putea să-și simtă brațul; după aceea el ar fi fost lăsat în parc. Persoana a mers la spital, unde s-a constatat că avea brațul stâng fracturat (humerusul stâng), că el a avut o comoție cerebrală, precum și contuzii ale țesuturilor moi ale feței, nasului, ochiului stâng precum și pe vârful capului și pe ambele părți laterale. Expertul medical care l-a însoțit pe Comisar l-a examinat pe tânăr, care era în continuare spitalizat la data de 27 aprilie 2009, și a observat urme de vânătăi pe spate și antebrațe. Nervul radial al brațului stâng era afectat și persoana nu putea ridica acest braț.

22. Expertul medical al Comisarului a observat că, în comparație cu fișele medicale din penitenciare și spitale, înregistrările leziunilor documentate în izolatorul Comisariatului General de Poliție din Chișinău erau extrem de lacunare și superficiale. Explicația dată la această chestiune a fost că felcerul (paramedicul) angajat acolo nu era medic legist. Aceste deficiențe în înregistrarea leziunilor în unitățile de poliție au fost deja evidențiate de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) în raportul pe vizita din 2007 a Comitetului în Moldova. CPT a făcut o recomandare detaliată privind examinarea leziunilor persoanelor în primele 24 ore de la aducerea lor într-un loc de detenție al poliției, fără prezența colaboratorilor de poliție și cu respectarea obligației de a înregistra orice leziune într-un mod amănunțit. Dacă leziunile înregistrate se potrivesc cu acuzațiile de maltratare, ele trebuie să fie aduse imediat la cunoștința procurorului relevant și trebuie să fie dispusă efectuarea unei examinări de către un medic legist recunoscut.¹⁰ În scopul de a preveni relele tratamente, Comisarul îndeamnă insistent autoritățile moldovenești să asigure buna examinare, înregistrare și raportare a leziunilor, în lumina recomandărilor CPT în această materie.

23. O altă problemă care necesită atenție urgentă este nevoia ca procurorii, judecătorii, ofițerii de poliție de rang înalt și alții – în special avocații din oficiu - să fie atenți la afirmațiile sau semnele de posibile rele tratamente și să reacționeze prompt pentru a-i trage la răspundere pe cei vinovați. Comisarul a primit multe plângeri că această abordare nu a fost respectată; într-un număr de cazuri s-a relatat că autoritățile au manifestat indiferență la acuzațiile de rele tratamente, și, uneori, chiar în mod explicit au descurajat persoanele să facă plângeri. În opinia Comisarului, o astfel de atitudine favorizează impunitatea și subminează însuși fundamentul interzicerii torturii și a altor forme de rele tratamente.

24. Arestările pe scară largă, care au urmat după demonstrațiile post-electorale din aprilie 2009, au fost caracterizate de nerespectarea anumitor drepturi fundamentale ale persoanelor arestate, inclusiv a dreptului lor de a anunța o parte terță (e.g. un membru al familiei), de a avea acces la un avocat și la un medic, și de a primi informații clare despre aceste drepturi de bază.¹¹ Majoritatea persoanelor intervievate de Comisar au afirmat că au fost oprite (și agresate) pe stradă de către colaboratori ai poliției în civil care nu s-ar fi legitimat, și apoi duse în automobile fără înscrisuri; multe persoane au spus că nu erau sigure dacă erau reținute de organele de drept sau erau răpite. Mai mult decât atât, reprezentanții Consiliului Consultativ pentru Prevenirea Torturii (Mecanismul Național de Prevenire din cadrul UN OPCAT) ar fi fost împiedicați să viziteze anumite locuri de detenție din cadrul poliției unde erau deținute persoane, inclusiv Comisariatul General de Poliție și Comisariatul Centru.

25. Comisarul a primit multe plângeri cu privire la condițiile de detenție din instituțiile poliției în urma acelor arestări pe scară largă; majoritatea acestora includeau relatări cu privire la supraaglomerarea celulelor, condiții proaste de igienă, iluminarea și ventilarea foarte precare, precum și neaprovizionarea cu hrană, așternut curat și obiecte sanitare sau de igienă personală. După cum este menționat mai sus, Comisarul a vizitat doar un loc de detenție din cadrul poliției, cel de la Comisariatul General de Poliție din Chișinău. Comisarul a observat că condițiile materiale din celule erau proaste, cu iluminare foarte slabă și ventilare proastă; în general, condițiile corespundeau destul de mult cu descrierile făcute de persoanele care au fost deținute în acele celule. În ceea ce privește problema supraaglomerării, personalul de acolo a confirmat că capacitatea a fost depășită în perioada în cauză.

III. Decese

26. Trei persoane au fost găsite moarte la scurt timp după demonstrațiile post-electorale și violențele din Chișinău. Circumstanțele acelor decese au constituit subiectul unor controverse. Au existat afirmații neconfirmate precum că acele persoane au murit în custodia poliției, iar unele ONG-uri au raportat că două din ele ar fi fost omorâte în bătaie. Expertul medical al Comisarului a vizitat Centrul de Medicină Legală din Chișinău pentru a obține mai multe informații despre aceste decese și a examinat rapoartele de autopsie.

27. În conformitate cu raportul de autopsie, corpul lui V.B. a fost găsit în fața Spitalului de Urgență din Chișinău la data de 8 aprilie 2009. Autopsia a fost efectuată în ziua următoare. Persoana a avut multe leziuni superficiale, inclusiv excoriații pe cap (frunte, regiunile frontotemporale dreaptă și stângă, partea dreaptă a feței, nas, zona de deasupra urechii stângi), pe corp (regiunea ombilicală și cea lombară stângă, regiunea paravertebrală dreaptă pe spate, regiunea coastei a 5-a pe spate și ambele coate). Examenul intern a relevat un hematom a galeei, hemoragie în regiunea mastoidiană, contuzie a plămânului stâng și fractura coastei a 5-a stângi. Raportul indica faptul că cauza decesului era "necunoscută". În raportul de autopsie nu au fost incluse probe fotografice. Potrivit expertului medical al Comisarului, leziunile relevate de autopsie indică clar că persoana a fost bătută. Cu toate acestea, bazându-se doar pe probele incluse în raportul de autopsie, expertul Comisarului consideră că nu este cert că doar bătaia a cauzat moartea acelei persoane.¹²

28. Cel de-al doilea raport de autopsie consemnează că corpul lui I.Ț. a fost găsit în data de 8 aprilie 2009, pe un drum situat la o distanță de circa 3 km de centrul Chișinăului. Corpul prezenta multe leziuni, inclusiv leziuni superficiale pe cap, coate, torace, brațul drept și piciorul drept. De asemenea, existau leziuni interne la plămânul stâng și la câteva coaste (majoritatea pe partea dreapta), precum și fracturi ale bazinului și femurului drept. Nici în acest raport nu au fost incluse fotografiile. În opinia expertului medical, constatările autopsiei sugerează, cu o mare probabilitate, că leziunile sunt rezultatul căderii de la înălțime.

29. Raportul de autopsie (din data de 16 aprilie 2009) al E.T. consemnează că corpul acestei persoane a fost găsit în Chișinău la 15 aprilie 2009. Conform acestui raport, constatările în baza schimbărilor post-mortem au dus la concluzia că decesul a survenit cu două sau chiar trei săptămâni înainte de autopsie. Există o urmă pe gât (cu dimensiunea 1.2 x 0.1-0.2 cm) care indica spânzurarea sau strangularea dar fără alte leziuni sau probe toxicologice. În baza aceluiași raport – care, la fel ca și celelalte, nu era însoțit de probe fotografice sau filmate – expertul medical al Comisarului consideră că este dificil de a trage vreo concluzie temeinică; cu toate acestea, el consideră că este posibil că decesul a rezultat din spânzurare înainte de evenimentele violente din Chișinău.

30. Ar trebui de accentuat faptul că observațiile de mai sus ale expertului se bazează doar pe probele destul de lacunare ale rapoartelor de autopsie. În opinia Comisarului și a expertului său, astfel de rapoarte trebuie întotdeauna să fie însoțite de probe fotografice sau filmate; acest lucru este cu atât mai necesar în cazurile de decese suspecte, în special într-o atmosferă polarizată, când se afirmă lucruri diametral opuse. În mod cert, multe întrebări privind aceste trei decese descoperite după evenimentele din aprilie rămân fără răspuns. Este necesară o investigație efectivă, aprofundată și cuprinzătoare pentru a elucida circumstanțele acelor decese și, după caz, pentru a identifica persoanele responsabile care ar trebui să fie trase la răspundere.

IV. Probleme mass-media și relatarea posibilelor violări ale drepturilor omului

31. În contextul demonstrațiilor post-electorale și a arestărilor, au fost exprimate multe îngrijorări referitoare la restricțiile privind libertatea mass-media și libera relatare. Acestea au inclus: agresarea și detenția jurnaliștilor locali și străini care relatau despre violențele post-electorale; nepermiterea intrării în țară a unor jurnaliști străini în data de 7 și 8 aprilie 2009; obligarea unor jurnaliști să părăsească țara – în pofida acreditărilor de presă valabile – din cauza schimbării regimului de vize; și restricții în accesarea serviciilor internet sau a anumitor pagini web. Reprezentantul OSCE pentru libertatea mass-media, dl Miklos Haraszti a publicat o declarație la 14 aprilie, în care a făcut un apel la autoritățile moldovenești să asigure accesul jurnaliștilor și să investigheze cazurile de obstrucționare și intimidare. Comisarul susține această declarație.

32. În timpul vizitei, Comisarului i-a fost arătată o copie a unei scrisori trimise de Ministerul de Interne la 21 aprilie 2009 unor ziare, în care se exprimă îngrijorarea privind conținutul unor articole publicate în

acele ziare și se constată că articolele în cauză “nu reprezintă adevărul și induc publicul în eroare”. În scrisoare se mai menționa că informația publicată în acele articole “conține acuzații grave nejustificate împotriva poliției, care afectează reputația colaboratorilor de poliție, care își exercită atribuțiile de serviciu în mod corect și în conformitate cu legislația pentru a menține ordinea și securitatea publică”. Mai mult decât atât, Ministerul a cerut ziarelor ca în termen de zece zile să prezinte “orice informații specifice și dovezi temeinice care au servit ca bază pentru articole”, iar dacă nu le vor prezenta, să publice o dezmințire.

33. De asemenea, au mai existat informații precum că unele organizații neguvernamentale implicate în relatarea posibilelor încălcări ale drepturilor omului au primit de la autorități scrisori care solicitau informații privind poziția lor față de evenimentele post-electorale și măsurile luate de fiecare organizație pentru prevenirea și stoparea violențelor. Aparent, organizațiile în cauză au fost solicitate, în mod neașteptat, să furnizeze informații financiare autorităților fiscale.¹³

34. Comisarul consideră că acest fel de presiune asupra mass-media și ONG-urilor implicate în relatarea posibilelor încălcări ale drepturilor omului este inacceptabilă. În loc de a solicita mijloacelor de informare și organizațiilor neguvernamentale să justifice relatările critice, autoritățile guvernamentale ar trebui să încurajeze victimele și martorii să se prezinte și să contribuie la investigații.

V. Concluzii și recomandări

35. Evenimentele violente din aprilie 2009 au fost un șoc pentru mulți cetățeni ai Moldovei și au făcut obiectul unor interpretări conflictuale. În pofida mediului polarizat care prevala în perioada vizitei Comisarului, interlocutorii diverși cu care s-a întâlnit, inclusiv reprezentanții oficiali ai Republicii Moldova, au fost unanimi în a recunoaște că această perioadă va fi considerată ca un capitol dificil pentru republică, unul care a constituit un pas înapoi de la anumite valori și drepturi fundamentale.

36. Comisarul a notat că, deși majoritatea demonstrațiilor s-au comportat pașnic, unii protestatari au recurs la violență și au comis acte de vandalism. Grupuri de persoane au pătruns în clădirile Parlamentului și Președinției la 7 aprilie 2009. Măsurile de control a maselor de oameni au părut a fi în mare parte ineficiente, iar Comisarul a fost informat că un număr de colaboratori de poliție au fost răniți de pietrele aruncate de către protestatari. Potrivit ministrului de interne, 56 de colaboratori de poliție au fost spitalizați ca răniți în urma acelor evenimente, iar 8 încă se aflau în spital la data de 28 aprilie 2009. Evident, acest fapt este profund regretabil.

37. Comisarul consideră că stabilirea faptelor ar fi o contribuție la vindecarea traumei profunde suferite de poporul Moldovei ca urmare a evenimentelor din aprilie. Prin urmare, el recomandă efectuarea unor investigații aprofundate și cuprinzătoare asupra evenimentelor din 6-7 aprilie 2009 din Chișinău. Astfel de investigații trebuie să aibă obiectivul de a stabili în mod detaliat și cuprinzător cursul evenimentelor din timpul demonstrațiilor din 6-7 aprilie 2009, inclusiv factorii care au provocat actele de violență. Acestea trebuie să fie independente, imparțiale, transparente și percepute de poporul Moldovei ca fiind credibile. Ele trebuie să aibă ca scop tragerea unor concluzii generale și recomandări referitoare la cum trebuie să se procedeze în cazul apariției unor situații similare în viitor și să fie în interesul consolidării protecției drepturilor și libertăților omului în general. Este foarte important ca orice raport și recomandări generate de astfel de investigații să fie făcute publice.

38. De sigur, este necesar de a face o delimitare între astfel de investigații și anchetele penale care au fost finalizate sau sunt în curs de desfășurare, sau care nu au fost încă inițiate pe cazurile de posibilă conduită neadecvată a angajaților statului sau alte fapte penale. În special, răspunderea penală pentru comiterea anumitor infracțiuni grave ce țin de maltratarea persoanelor private de libertate reprezintă un aspect distinct (abordat în alineatele 40 și 47 de mai jos).

39. Este foarte îngrijorător pentru Comisar faptul că un număr mare de peste trei sute de persoane – dintre care unii erau minori – arestate în contextul sau după proteste au fost supuse relexorilor tratamente de către poliție, o parte din acestea fiind grave.

40. Amploarea problemei maltratării persoanelor private de libertate de către poliție în Moldova, precum și problema lipsei de răspundere pentru rele tratamente, nu sunt nici noi, nici necunoscute. Până în prezent, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului a constatat violarea de către Republica Moldova a Articolului 3 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului în 22 de hotărâri pronunțate începând cu 2005. Într-o decizie recentă, în cazul *Gurgurov împotriva Republicii Moldova* (No. 7045/08), Curtea a hotărât în

unanimitate că s-a comis o violare a Articolului 3 – prin cauzarea de durere acută și suferință dlui Gurgurov de către poliție și prin obstacolele – create de procuratură în timpul anchetei – în identificarea persoanelor responsabile. Mai mult decât atât, în urma vizitei din septembrie 2007 în Moldova, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) a concluzionat că “fenomenul relelor tratamente din partea poliției rămâne a fi de proporții serioase”.¹⁴

41. Este nevoie de o abordare de comun acord, cu sprijin la cel mai înalt nivel politic, pentru a eradica problema relelor tratamente, care s-a manifestat într-un mod în deosebit de grav și acut după demonstrațiile post-electorale din Moldova. Astfel de acte de violență împotriva persoanelor aflate în detenție nu trebuie tolerată niciodată într-o societate democratică bazată pe drepturile omului și pe supremația legii. Interzicerea torturii și a altor forme de rele tratamente este absolută și nu permite derogări, chiar și în perioade de tulburări grave și amenințări la adresa securității statului. Ar trebui să fie pe deplin clar pentru colaboratorii organelor de drept de toate nivelurile că ei trebuie să respecte drepturile persoanelor pe care le arestează și că vor fi supuși unor sancțiuni aspre în cazul în care vor recurge la rele tratamente.

42. Este necesar de a revizui, din nou, recrutarea și instruirea polițiștilor; de consolidat măsurile de siguranță pentru persoanele reținute și deținute în custodia poliției, inclusiv asigurarea accesului imediat al acestora la un avocat; asigurarea examinării adecvate a persoanelor aduse în locurile de detenție ale poliției – în condițiile respectării confidențialității datelor medicale – și a înregistrării adecvate a oricăror leziuni observate; de a oferi mai multe resurse și suport oficiului avocaților parlamentari și mecanismului național de prevenire a torturii și de a le asigura accesul neîngrădit la toate locurile de detenție.

43. Cu toate acestea, chiar dacă toți pașii de mai sus sunt întreprinși în mod corespunzător, ei vor avea doar un efect limitat dacă va fi tolerată impunitatea celor care au maltratate persoane private de libertate. De aceea, Comisarul recomandă luarea unor măsuri decisive pentru a adopta și a pune în aplicare o atitudine fermă de “toleranță zero” față de relele tratamente în întregul sistem de justiție penală.

44. Comisarului îi este clar că este necesar de a revizui nu doar comportamentul individual al colaboratorilor de poliție, dar și responsabilitatea superiorilor acestora. Este foarte îngrijorător faptul că aceste încălcări au putut avea loc în pofida existenței interdicției legale a torturii, a măsurilor oficiale de protecție preventivă, a codului de conduită pentru poliție și a unei serii de cursuri de instruire profesională. Trebuie stabilită o claritate deplină privind această decădere a profesionalismului și a respectului față de normele de bază.

45. Interlocutorii oficiali ai Comisarului au admis că poliția a abuzat de putere asupra persoanelor private de libertate în perioada de după proteste. Comisarul a afirmat categoric că repetarea unor asemenea încălcări pe scară largă a dreptului fundamental de a nu fi supus relelor tratamente nu trebuie permisă în nici un caz și că trebuie făcute demersuri susținute ce ar urmări tragerea la răspundere a celor vinovați ori de câte ori se descoperă cazuri individuale de maltratare.

46. Procurorul General a declarat că va investiga fiecare cauză adusă în atenția sa și, de asemenea, va întreprinde demersuri din proprie inițiativă dacă va intra în posesia unor informații elocvente cu privire la relele tratamente, chiar și în absența unei plângeri. Potrivit lui, procurorii speciali, care nu au avut raporturi de lucru cu comisariatele de poliție implicate în aceste evenimente, au fost însărcinați cu examinarea acestor cauze. În discuțiile cu Comisarul, ministrul de interne a exprimat angajamentul ferm că toate plângerile și informațiile care indică posibile maltratări vor fi examinate, inclusiv informațiile care apar în mass-media. Ministrul s-a referit și la posibilitatea de a aplica sancțiuni disciplinare în cadrul poliției cum ar fi retrogradarea, suspendarea sau concedierea.

47. Comisarul salută faptul că autoritățile Republicii Moldova și-au exprimat hotărârea de a depăși problema relelor tratamente de către poliție și de a asigura responsabilizarea. El speră foarte mult că aceste semnale pozitive vor fi urmate de acțiuni concrete, ferme și susținute. Încălcarea interdicției aplicării relelor tratamente, care s-a manifestat atât de acut în aprilie 2009, trebuie să fie abordată cu toată determinarea pentru a restabili climatul de încredere care este esențial pentru o societate civilă solidă.

48. În ceea ce privește relatările privind dificultățile întâmpinate de către mass-media și organizațiile neguvernamentale în urma protestelor post-electorale, Comisarul ar dori să pună accentul pe necesitatea de a proteja libera exprimare și informare, inclusiv în situații de criză. Scopul jurnalismului și a organizațiilor cu rolul de “câine de pază” nu este acela de a-i satisface pe cei care sunt la putere. Într-

adevăr, un rol-cheie al mass-media este anume de a informa publicul despre evenimentele importante din societate, inclusiv acele care pot proiecta o lumină critică asupra autorităților. În același timp profesioniștii din mass-media ar trebui să depună un efort deosebit pentru a adera la standardele profesionale și etice, cu auto-reglementarea fiind cel mai potrivit mecanism pentru a asigura că acești profesioniști își îndeplinesc atribuțiile într-o manieră responsabilă.

49. De asemenea, trebuie să se afirme clar că atunci când persoanele – privite individual sau împreună cu altele – vorbesc deschis sau și întreprind acțiuni pentru respectarea drepturilor omului folosind alte mijloace, ele trebuie să aibă libertatea să poată face aceste lucruri fără a fi supuse presiunilor. Dialogul constructiv și cooperarea între autorități și societatea civilă ar trebui să fie cultivate pentru a evita și reduce daunele în situații de criză.¹⁵

50. În cele din urmă, Comisarul dorește să sublinieze faptul că el va continua să urmărească îndeaproape situația din Republica Moldova și să acorde sprijin, în conformitate cu mandatul său ca o instituție independentă și imparțială a Consiliului Europei, în scopul de a promova implementarea efectivă a standardelor Consiliului Europei referitoare la protecția drepturilor omului. Comisarul este dispus să continue dialogul sincer și constructiv pentru a asista autoritățile din Republica Moldova în eforturile acestora de a remedia deficiențele evidențiate în prezentul raport.

Anexă

Comentariile autorităților din Republica Moldova cu privire la Raportului domnului Thomas Hammarberg, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, referitor la vizita sa în Republica Moldova în perioada 25-26 aprilie 2009.

După examinarea Raportului întocmit de domnul Thomas Hammarberg, Comisarul pentru Drepturile Omului, în urma vizitei sale în Moldova în perioada 25 – 28 aprilie 2009, Procuratura Generală a Republicii Moldova prezintă ultimele evoluții în procesul de investigare a acuzațiilor de rele tratamente aplicate de către colaboratori de poliție persoanelor care au participat la tulburările publice din data de 7 și 8 aprilie 2009.

În perioada 12-15 iulie 2009, Procuratura Militară din Chișinău a înregistrat 97 plângeri de la cetățeni care pretind că au suferit de pe urma acțiunilor abuzive și a torturii din partea colaboratorilor de poliție în perioada 7– 8 aprilie 2009.

Din numărul total de plângeri, 48 se referă la cazuri de aplicare excesivă a forței de către poliție în momentul reținerii în centrul Chișinăului, iar 49 – la rele tratamente în comisariatele de poliție.

În momentul de față, s-au făcut 59 de încheieri ale medicilor potrivit cărora la 9 persoane s-au înregistrat vătămări corporale ușoare, la 26 – vătămări corporale fără vreun prejudiciu pentru sănătate, la 7 persoane vătămări corporale medii, la 13 nu au fost identificate vătămări iar în cazurile a 4 persoane sunt necesare investigații suplimentare.

Din numărul total de plângeri, în 4 cazuri s-a decis pornirea urmăririi penale în temeiul art. 309 al Codului Penal (în cazurile Hîncu, Mătăsari, Gumeni, Grigoropol), în 3 cazuri s-a decis pornirea urmăririi penale în baza art. 328, al. 2 e) al Codului Penal (în cazurile Andriuța, lancev, Ivanțoc), într-un caz s-a decis încetarea urmăririi penale (partea vătămată O. Brega) iar într-un alt caz pornirea urmăririi penale în baza art. 152, al. 2 e) al Codului Penal (partea vătămată V. Cușnir).

Două plângeri (partea vătămată V.Mihailov și V. Mamadaliev) au fost remise pentru anchetare oficiilor procuraturii de sector (Buiucați și Centru) datorită faptului că cazurile lor de maltratare nu au nici o legătură cu acțiunile de revoltă care au avut loc la data de 7 și 8 aprilie 2009 în Chișinău.

Pe 35 de plângeri s-a refuzat pornirea urmăririi penale.

În prezent 51 de plângeri se examinează în continuare.

În procesul de examinare a plângerilor în legătură cu evenimentele din 7 și 8 aprilie 2009, au fost identificate 13 cazuri în care avocații au declarat că clienții lor au fost maltratați. Însă, după interviuarea acelor persoane s-a stabilit că față de ele nu au fost comise acte de violență din partea poliției.

În acest context, la data de 15 aprilie 2009, avocata S. Olari a înaintat o plângere în care se afirma că la 8 aprilie 2009, Victor Mamadaliev, care a fost reținut în cauza penală nr. 2009038033, deschisă în baza art. 285 al. 4, și art. 339 al. 1 ale Codului Penal, în timpul detenției în Comisariatul de Poliție al sectorului Buiucați, a fost maltratat de colaboratori de poliție cu bastoane de cauciuc și obiecte dure.

Fiind interogat cu privire la acest subiect, Mamadaliev a declarat că a aflat despre acea plângere, depusă de avocatul S. Olari, abia în momentul interogării, care a avut loc pe data de 19 mai 2009. După cum a menționat dl Mamadaliev, el a văzut-o pe avocata S. Olari pe data de 8 aprilie, în momentul în care dădea explicații procurorului pe cazul unui atac a trei tineri. În acel moment, el nu a avut nici o discuție cu ea, nu a cerut să-l apere și a spus că plângerea menționată a fost înregistrată fără consimțământul său. Dl Mamadaliev a mai declarat că pe 7 și 8 aprilie nu a fost maltratată de colaboratorii de poliție și că nu cunoștea cauza acțiunilor avocatei S. Olari.

Un caz similar a fost înregistrat în legătură cu dl Sergiu Bulache, al cărui pretins avocat a fost iarăși S. Olari. După ce a fost chestionat cu privire la acest subiect, dl Bulache a declarat că nu a văzut-o niciodată pe avocata S. Olari și nici nu a rugat-o să înregistreze vreo plângere în numele său. Dl Bulache nu cunoaște de unde s-a luat informația că ar fi fost maltratată de polițiștii de la Comisariatul Buiucani cu bastoane de cauciuc și alte obiecte dure, dar presupune că faptele din plângere se referă la o altă persoană, nu la el, iar numele lui a fost menționat din greșeală. Dl Bulache a mai subliniat că pe 7 și 8 aprilie nu a fost maltratată de nimeni.

Același avocat, S. Olari, a acționat în mod similar în cazurile Cojocar Grigore, Dumitru Rozlovan și Stroi Gheroghe. Fiind chestionate cu privire la acest subiect, aceste trei persoane au declarat că asupra lor nu a fost aplicată forța fizică.

Într-un alt caz similar, avocata Mariana Ulinici a depus trei plângeri în care se afirma că Oleg Galchin, Viorel Ghidu și Alexandru Popov au fost maltratați de polițiști. Este de menționat faptul că toate cele trei plângeri aveau textul identic. După ce au fost audiate, persoanele menționate mai sus au negat orice acte de violență față de ele din partea poliției și au declarat că nu au cerut vreunui avocat să depună plângeri.

La 22 aprilie 2009 avocata Nadejda Roșioru a înregistrat plângeri la Procuratura Militară din Chișinău în interesul următoarelor persoane - Igor Popovici, Vasile Ciolan, Mihail Baidu, Igor Olaru și Mîndrescu Andrei. Din conținutul plângerii rezultă că persoanele menționate, deținute la Comisariatul Buiucani în baza procesului penal nr. 2009030833, au fost maltratate de polițiști. În urma investigării acestor cazuri, faptele menționate în plângere nu au fost confirmate.

Fiind chestionat, dl Igor Popovici a menționat că la momentul arestării și în timpul escortării și detenției la Comisariatul de Poliție Buiucani el nu a fost maltratată sau supus presiunilor. Nu are pretenții față de polițiști. În ceea ce privește avocata Nadejda Roșioru, el nu o cunoaște, nu a rugat-o să depună vreo plângere în numele său și consideră că afirmațiile înregistrate de dna Roșioru pe faptul relexelor tratamente sunt false. Și restul persoanelor menționate - Vasile Ciolan, Mihail Baidu, Igor Olaru și Mîndrescu Andrei - au avut poziții similare.

Ministerul Afacerilor Interne a întreprins o serie de măsuri menite să contribuie la elucidarea cazurilor raportate de tortură și tratamente inumane și, de asemenea, de a contracara aceste fenomene. Analizând situația creată după evenimentele din 7 aprilie 2009, s-a constatat că nevoia de intervenție a forțelor de poliție a rezultat din acțiunile violente ale protestatarilor. Cu toate acestea, este necesar să se ia act de faptul că poliția a intervenit în forță abia după ziua în care au stat în fața pietrelor, în fum și foc, a fost huiduită și agresată, iar unii polițiști au ajuns la spital cu leziuni grave (272 polițiști au primit îngrijiri medicale de urgență, dintre care 56 au fost internați în spitalul Ministerului Afacerilor Interne iar 37 au fost supuși intervențiilor chirurgicale). În comparație cu presupusa "tortură" a cetățenilor, aceste cifre evidențiază în mod clar prevalarea solicitărilor de asistență medicală din partea poliției.

Ca rezultat, un număr de infractori au fost reținuți și duși la comisariatele de poliție din Chișinău. Unele din persoanele reținute au suferit vătămări corporale în timp ce opuneau rezistență forțelor de poliție și au demonstrat nesupunere cu rea credință față de cerințele legitime ale colaboratorilor de poliție. În timpul detenției la poliție s-au respectat drepturile persoanelor arestate și deținute de a informa o rudă, de a avea acces la avocat și la asistență medicală în caz de necesitate, de asemenea, au fost asigurate condiții egale de detenție ca și pentru alți deținuți. Ca urmare a introducerii în luna mai a funcției de paramedic în fiecare loc de detenție preventivă, toate persoanele arestate și deținute în aceste instituții au fost examinate la momentul intrării cu privire la starea în care se află și, obligatoriu, cu privire la semne de vătămări corporale și la acuze de acest gen. Acest lucru a permis, în urma contrapunerii rezultatelor expertizei legale cu datele examinării inițiale la momentul reținerii, să se infirme o mulțime de declarații privind vătămarile corporale cauzate persoanelor în comisariatele de poliție după evenimentele din 7 și 8 aprilie, în majoritatea cazurilor vătămarile corporale au fost cauzate persoanelor în timp ce acestea opuneau rezistență forțelor de ordine în Piața Marii Adunări Naționale, manifestând nesupunere cu rea credință cerințelor legitime ale polițiștilor.

Multiplele publicații din mass-media despre presupusele abuzuri de către poliție au determinat MAI să-și aducă în propria atenție aceste cazuri și să efectueze anchete de serviciu. Informația acumulată în faza

inițială a fost transmisă procuraturii pentru o anchetă amplă și imparțială sub aspect penal. Este remarcat faptul că MAI nu a primit vreo plângere de la cetățeni cu privire la tortură, sau comportament inuman sau degradant. Este necesar de notat că, în unele cazuri, s-a constatat că declarațiile presupuselor victime nu corespund realității. Următorul exemplu este, de asemenea, relevant. MAI a efectuat o anchetă privind interviul difuzat de Jurnal TV în care Ștefan Matei, care s-a declarat avocat și apărător al intereselor unei tinere, numele căreia nu a fost menționat, afirma că acea tânără a fost reținută în stradă în seara zilei de 6 aprilie 2009 de colaboratori de poliție și transportată la Comisariatul de Poliție din sectorul Buiucani, unde a fost violată și apoi transportată la Comisariatul General de Poliție din Chișinău unde a fost ținută până în data de 8 aprilie și apoi eliberată. În urma verificărilor s-a stabilit că pretinsul avocat are 19 ani și că în perioada 6-7 aprilie 2009 la Comisariatul Buiucani nu au fost deținute femei.

De asemenea, toate tinerele reținute în perioada 7-8 aprilie neagă că ar fi fost agresate sexual. La procuratură nu au fost înregistrate plângeri de viol în perioada 6-7 aprilie 2009, de asemenea, nici la Centrul de Medicină Legală nu au fost adresate plângeri de viol. Cu toate acestea, ancheta a stabilit că cetățenele O. Radu, L. Radu și N. Stratila, care au fost reținute în noaptea lui 8 aprilie 2009 de colaboratorii de poliție, au fost escortate la IDP al Comisariatului General de Poliție din Chișinău unde le-au fost întocmite procese verbale în baza art. 164 și art. 174 ale Codului Contravențiilor Administrative (huliganism nu prea grav și nesupunerea cu rea credință la cerințele legitime ale colaboratorilor de poliție). Ulterior instanța a aplicat sancțiuni sub formă de arest administrativ, infractorii fiind transportați la IDP al Comisariatului de Poliție Drochia. În timpul audierilor, persoanele menționate au indicat manifestarea unui comportament umilitor din partea colaboratorilor de poliție în timpul perchezițiilor corporale la Comisariatul General de Poliție din Chișinău. Materialele acumulate au fost remise de MAI Procuraturii Militare pentru examinare, în conformitate cu art. 274 al Codului de Procedură Penală.

În prezent, oficiile procuraturii examinează conform competenței/jurisdicției lor toate petițiile cetățenilor cu privire la presupusa tortură, maltratare și detenție abuzivă la care au fost supuși. După încheierea examinării cazurilor de către procuratură, în cazul confirmării maltratării cetățenilor de către poliție, se vor lua măsuri drastice, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, împotriva persoanelor vinovate de comiterea acestor abuzuri, precum și a celor care au tolerat și încurajat comiterea lor. Ca urmare a celor menționate mai sus, se constată că Raportul prezintă doar obiecții depistate subiectiv, în mod unilateral, fără o prezentare la acest subiect a poziției autorităților naționale competente.

¹ Comisarul a fost însoțit de Consilierul său, Doamna Bojana Urumova, și de un expert medical, Dr. Davor Strinović de la Institutul de Medicină Legală al Universității din Zagreb.

² La momentul evenimentelor din aprilie 2008, legislația aplicabilă era Codul cu privire la Contravențiile Administrative din 1985. La 31 mai 2009 a intrat în vigoare un nou Cod cu privire la Contravențiile Administrative.

³ Cele frecvente acuzații au fost cu privire la dezordinile în masă, jaf și huliganism (respectiv, articolele 285, 187 și 287 ale Codului Penal).

⁴ Autoritățile locale (Primăria Municipiului Chișinău) au prezentat estimări mai mari ale numărului total de persoane private de libertate după demonstrațiile din 6-7 aprilie, la fel ca și ONG-urile, Institutul pentru Drepturile Omului (IDOM) și Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CReDO), care sunt membri ai Mecanismului Național de Prevenire în cadrul OPCAT.

⁵ Potrivit IDOM și CReDO, 81% dintre persoanele reținute după demonstrațiile din aprilie 2009 au afirmat că au fost bătute în momentul reținerii, iar 64% susțin că au fost bătute și abuzate în timp ce se aflau în custodia poliției.

⁶ Același tehnică de percheziționare ar fi fost folosită și în cazul deținuților de sex masculin (în prezența polițiștilor de sex masculin). Ofițeri de poliție de rang înalt au confirmat Comisarului că la Izolatorul de Detenție Preventivă al Comisariatului General de Poliție din Chișinău nu au fost repartizați colaboratori de poliție de sex feminin.

⁷ Mai multe din aceste cazuri au fost deja mediatizate pe larg în presă și pe Internet.

⁸ În timpul vizitei sale, Comisarul a primit numeroase acuzații de astfel de practică.

⁹ Această cauză, *Mătășaru împotriva Republicii Moldova (IV)* (No.20253/09), în care reclamantul se plânge de încălcarea Articolelor 3, 5, 6 și 8 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, a fost comunicată Guvernului de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului la 23 aprilie 2009.

¹⁰ Cf. alin 22 din CPT / Inf (2008) 39.

¹¹ Avocatul Parlamentar (Ombudsmanul), care a vizitat comisariatele de poliție și penitenciarul din Chișinău după arestări (13 aprilie 2009), l-a informat pe Comisar că a constatat o serie de “nereguli” în implementarea practică a acestor garanții fundamentale. În special, dreptul de a anunța despre arest și accesul la avocat nu au fost respectate pe deplin și/sau cu întârziere.

¹² Potrivit unui comunicat de presă (3 iulie 2009) al Primăriei Municipiului Chișinău, a doua autopsie a condus la concluzia că persoana a murit din cauza “loviturilor puternice”.

¹³ Declarația Amnesty International din data de 22 iunie 2009.

¹⁴ Textul original în limba franceză al raportului CPT spune: “le phénomène des mauvais traitements infligés par la police est toujours d’actualité, et ce dans des proportions importantes” (cf. CPT / Inf (2008) 39).

¹⁵ Cf. are în vedere Liniile Directoare ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la protejarea libertății de exprimare și informare în situații de criză (adoptate de Comitetul de Miniștri la 26 septembrie 2007), precum și Recomandarea No. R (96) 4 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la protecția jurnaliștilor în situații de conflict și de tensiune.